

УДК 711.424

І. П. Гнесь

ДО ПРОБЛЕМИ ВИДАЛЕННЯ СМІТТЯ З БАГАТОКВАРТИРНИХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ

Актуальність проблеми зумовлена протиріччями між проектуванням нового багатоквартирного житла, яке ведеться у відповідності до чинних проектних норм, і процесами його експлуатації, яка часто-густо не відповідає моделі, передбаченій архітектором. В даній статті розглядається тільки невелика проблема видалення сміття з житлових кварталів, невирішеність якої обертається для мешканців багатоквартирних будинків багатьма неприємностями: зниженням комфортності проживання, погіршенням санітарно-гігієнічних параметрів і візуальною дисгармонією житлового середовища.

Автору даної статті невідомі наукові архітектурні дослідження, що були б присвячені даній проблемі протягом останніх 20-ти років. Натомість зустрічається немало публікацій в засобах масової інформації, зміст яких однозначно свідчить: проблема існує, вона хвилює громадськість і потребує фахового розгляду і обґрунтованого вирішення.

Мета дослідження – розробити науково обґрунтовані рекомендації по корекції чинних проектно-будівельних норм стосовно оптимальних способів архітектурно-просторової організації процесів видалення сміття з багатоквартирних будинків.

Матеріали статті базуються на результатах натурного обстеження житлових кварталів багатоповислової забудови, проведених автором в Україні (Львів, Київ, Дніпропетровськ, Донецьк, Одеса, Харків, Полтава, Тернопіль, Хмельницький, Феодосія, Дрогобич), Польщі (Варшава, Краків, Жешув), Австрії (Відень), Німеччині (Берлін), Швеції (Стокгольм), а також на результатах аналізу чинних проектних норм, проектної практики і матеріалах інтерв'ювання архітекторів, які спеціалізуються на проектуванні житла.

Аналіз проблеми

Як відомо, чинні проектно-будівельні норми передбачають установку сміттепроводу в звичайних неспеціалізованих житлових будинках висотою 5 і більше поверхів, причому відстань від дверей квартири до найближчого завантажувального клапана сміттепроводу не повинна перевищувати 25м. На першому або в цокольному поверсі, безпосередньо під стовбуром сміттепроводу, влаштовується сміттезбірна камера з контейнером для сміття. До сміттезбірної камери має бути підведена холодна і гаряча вода, влаштовано трап для її щоденного миття (1, пп. 5.10 – 5.12).

Для будинків меншої поверховості необхідно влаштовувати спеціальні огорожені майданчики для контейнерів із сміттям на території житлового кварталу. Причому максимальна віддаль від найбільш віддаленого входу у житловий будинок до майданчика не повинна перевищувати 100м, а мінімальна віддаль від майданчика для сміттєзбірників до найближчих вікон житлових приміщень повинна бути не меншою 20м (2, п.3.16, примітка 2; п.33).

Невиконання цих умов – це відмова в погодженні проекту і, відповідно, відсутність дозволу на будівництво. Тому архітектори притримуються вимог ДБН, хоча добре знають, що в реальному житті система сміттєвидалення, як правило, зазнає серйозних змін і працює цілком інакше.

По-перше, ні про яке обов'язкове щоденне миття і дезінфекцію сміттекамер не може бути й мови, оскільки і контейнери із сміттям випорожнюються нерегулярно, та і самі мінімальні розміри сміттекамер не дають можливості здійснити повноцінне прибирання. Масовість цього явища не дозволяє пояснити все недбалістю дворників. В результаті сміттєзбиральні камери перетворюються на осередки антисанітарії (приваблюють щурів, культивують мікрофлору, стають джерелом неприємних запахів), яка піднімається по стовбурах сміттєпроводів і стає надбанням кожного поверху.

По-друге, стовбури сміттєпроводів стають самостійним джерелом антисанітарії, бо з часом самі забруднюються, або забиваються із-за недбалства або зловмисних дій окремих мешканців. В додачу мешканці не завжди акуратно висипають сміття в сміттєприймальний клапан, із за чого залишками сміття забруднюються ніші, в яких розміщується стовбур сміттєпроводу, а від них – проміжні майданчики сходових кліток (найбільш розповсюджене місце влаштування сміттєпроводів).

Вихід з цієї ситуації досить простий. Мешканці наглухо заварюють сміттєприймальні клапани, найбільш спритні з них замурують нішу, встановлюють в ній двері і, таким чином, отримують додаткову господарську комірку. Сміттєприймальна камера перетворюється на комірку дворника, або після реконструкції в ній влаштовується приміщення швейцара. Контейнери для сміття встановлюються на тротуарах поблизу під'їзду на віддалі 6-8-10 м від вікон житлового будинку, нерідко зовсім поруч з місцями для відпочинку дорослих, дитячими майданчиками, спортмайданчиками. Зрозуміло, що в умовах вже спланованої і благоустроєної території віднайти місця для установки контейнерів для сміття із збереженням необхідних санітарно-гігієнічних розривів практично неможливо.

Про таку масову ініціативу мешканців було відомо працівникам комунальних служб, санстанції, і архітекторам задовго до 2005 року, коли був прийнятий новий ДБН В.2.2-15-2005 «Житлові будинки. Основні положення».

Однак в проектних нормах не було внесено жодних змін, спрямованих на вирішення очевидної проблеми. В результаті архітектори вимушені продовжувати проектувати сміттєпроводи в будинках, усвідомлюючи, що їх навіть не виконають в натурі будівельники. Санстанція погоджує такі проекти, також добре знаючи, що все закінчиться установкою контейнерів для сміття від вікнами житлових будинків. Однак засуджувати обидві інстанції формально нема права, бо вони вимушені дотримуватись чинних норм, з одного боку, а з іншого – із двох бід вибирається ніби менша. Однак є сторони, яких влаштовує подібна ситуація.

Для архітектора вигода в тому, що достатньо на плані поверху накреслити тільки умовне позначення сміттєпроводу (часто в розділах робочих проектів робочі креслення сміттєпроводів навіть не виконуються із-за їх фактичної непотрібності). Архітектору також не потрібно вирішувати надскладне питання, де б це розмістити на прибудинковій території майданчик для контейнерів для сміття, та ще й витримати всі необхідні санітарно-гігієнічні розриви.

Дуже вигідною ця ситуація є для інвестора, бо для того, щоб витримати всі необхідні розриви між будинком і майданчиками для контейнерів для сміття, необхідно значно більше території земельної ділянки, а вона буває дуже дорогою.

Для санстанції важливо формальна відповідність чинним нормам, реальний санітарно-гігієнічний стан житлового середовища її очевидно хвилює мало, судячи з відсутності будь-якої конструктивної реакції на дану ситуацію.

В програші залишаються тільки мешканці житлових будинків. Втім, відсутність наглядних альтернативних шляхів вирішення проблеми зменшує її значимість в очах мешканців.

Між тим, вирішення проблеми не таке вже і складне, За основу необхідно взяти реальну трансформацію з системою видаленням сміття з житлових будинків, яка повсюдно запанувала в наших житлових районах, завдяки стихійній самодіяльності мешканців, і вдосконалити її, з урахуванням прогресивного зарубіжного досвіду.

Найбільш поширеним прийомом в зарубіжній практиці видалення сміття із житлової забудови висотою до 9 поверхів є влаштування на території кварталу спеціальних майданчиків на 5-7 контейнерів для сміття. Кожний контейнер автоматично сам закривається і призначений для окремого виду відходів життєдіяльності мешканців (органічних, паперових, будівельних, пластику, скла...), що дозволяє здійснювати процес сортування сміття. Майданчик розміщується на краю житлової групи, забезпечений під'їздом для спецтранспорту, обсаджений кущами, обгороджений, інколи накритий. Часто має два входи: один з боку кварталу (всі мешканці мають свій ключ до хвіртки),

інший – технічний - з боку під'їзду спеціальна хвіртка для обслуговуючого персоналу. Завдяки щільному автоматичному закриванню контейнерів для сміття віддалі від майданчиків до вікон житлових будинків знаходяться в діапазоні 6-10м. Інколи майданчики примикають безпосередньо до глухих торців будинків, або блокуються з іншими господарськими об'єктами: з навісом над в'їздом в підземну автостоянку; з павільйоном для зберігання велосипедів, візочків, санок, лиж; з інженерними будівлями (трансформаторною підстанцією, ГРП...); з виходами з підземних автостоянок.

Дизайну елементів, з яких формується майданчик для контейнерів для сміття, приділяється дуже велика увага, відтак вони інколи виглядають як окраса будинків.

В останні 7–10 років за кордоном спостерігається нова тенденція в організації сміттєзбірників в житловому середовищі. Для збору сміття проєктують спеціальні сміттекамери, вбудовані в перший поверх житлових будинків. Сміттекамери розміщують переважно поруч з в'їздами в підземні автостоянки, дотично до пішохідних проходів у двори, по сусідству з входами в під'їзди, в торцях житлових будинків. Обов'язковим є зручний під'їзд.

В перших проєктах архітектори намагались уникнути розміщення цих сміттекамер безпосередньо під житловими приміщеннями, влаштовували над ними тераси, а вже над терасами – квартири. Однак в проєктах останніх років розміщення квартири прямо над сміттекамерою зустрічається вже досить часто.

Вбудована в перший поверх житлових будинків сміттекамера – це досить велике приміщення площею біля 20м², в якому вільно поміщаються 7– 10 великих контейнерів для сміття, достатньо місця для маневрування ними і їхнього переміщення. Контейнери з оцинкованої сталі, негорючі. Сміттекамера обладнана ефективною системою вентиляції, підлога і стіни облицьовані керамічною плиткою для зручності санітарної обробки. Підведена холодна і гаряча вода, в підлозі влаштовано трап. Вхід в сміттекамеру здійснюється через широкі металеві протипожежні двері з двох половинок, з ущільнюючими прокладками по контуру і фіксаторами їх положення при вивозі контейнерів. На шляху вивозу контейнерів підсутні пороги і будь-які сходи.

В Німеччині, при реконструкції житлових кварталів, збудованих в 70-80 роках ХХ століття, подібні сміттекамери (тільки значно менші по площі) прибудовувались до входу в кожний під'їзд житлового будинку.

Застосування вбудованих в перші поверхи житлових будинків великих сміттекамер, які по суті замінюють сміттєзбірні майданчики, дозволяє збільшити щільність забудови, оскільки втрачає сенс саме поняття санітарно-гігієнічних розривів. Крім того, впровадження подібних рішень у вітчизняну

проектну практику дозволить забезпечити сортування сміття і, тим самим, полегшити його переробку і утилізацію.

Що до видалення сміття з будинків в 16 поверхів і вище, то заслуговує на увагу практика влаштування сміттєпроводу з невеликими сміттекамерами на кожному поверсі і центральною сортувальною сміттекамерою на першому поверсі. В сміттекамерах на кожному поверсі розміщується 5 –7 невеличких контейнерів (докладна кількість контейнерів обумовлюється потребами сортування сміття). Мешканці залишають сміття у малих контейнерах, а його спуском по сміттєпроводу в спеціальних різнокольорових пакетах займається обслуговуючий персонал будинку. Цей же персонал сортує опущені пакети, в залежності від їх кольору, в центральній сміттекамері на першому поверсі.

Подібну схему видалення сміття можна було б використати і в Українських висотних будинках, але, враховуючи багатий негативний досвід експлуатації вітчизняних сміттєпроводів, доцільно було б влаштовувати входи в сміттекамери на поверхах через повітряну зону незадимлюваних сходових кліток. Подібне рішення стане запорукою того, що неприємні запахи із стовбура сміттєпроводу не проникнуть в будинок.

ВИСНОВКИ:

1. В сучасних умовах у вітчизняному житловому будівництві існує невідповідність між застарілими проектними нормами і реальним функціонуванням системи видалення сміття з житлових будинків, що погіршує санітарно-гігієнічний стан житлового середовища, знижує ефективність використання території забудови.

2. Пропонується здійснити наступну корекцію державних проектних норм:

2.1. В будинках до 9 поверхів включно влаштування сміттєпроводів не рекомендується. Натомість доцільно проектувати вбудовані в перший поверх сміттекамери площею не менше 18 м², обладнані шафою для прибирального інвентаря, гарячою і холодною водою, трапом в підлозі, металевими протипожежними двоохвулковими дверима без порогів; стіни і підлоги сміттекамери облицховувати керамічною плиткою.

2.2. В будинках вище 9 поверхів рекомендується влаштування сміттєпроводів із сміттєзбірними камерами на кожному поверсі; площа останніх має бути достатньою для розміщення 5-7 невеличких контейнерів для сортованого сміття; вхід в поповерхові сміттєзбірники здійснювати з балкону (лоджії) незадимлюваних сходових кліток; на першому поверсі необхідно влаштовувати під стовбуром сміттєпроводу сміттекамеру площею не менше 18 м² для великих контейнерів для сміття.

2.3. В житлових кварталах блокованої забудови, а також при різних формах забудови високої щільності висотою до 4-х поверхів рекомендується влаштування майданчиків для сміттєзбірників на віддалі не менше 10 м від вікон житлових будинків.

3. Зважаючи на те, що пропоновані підходи до вирішення проблем сміттєвидалення з території житлових кварталів суттєво відрізняються від чинних проектних норм, існує нагальна потреба їх апробації в експериментальному проектуванні і будівництві.

Література

1. ДБН В.2.2-15-2005 «Житлові будинки. Основні положення», Держбуд України, К.,2005.
2. ДБН 360-92* «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень». Мінбудархітектури України, К.,1993.
3. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів. Міністерство охорони здоров'я України, 1996 р.
4. Карюк О. Перспективи боротьби з київським сміттям. «Місто», №9, 2004, с.48-51.
5. Ясинчук Л. А смітники повинні мити! – «Львівські новини», 27жовтня-3 листопада 2005 р., №43 (131), с.5.

Анотація

На основі натурального обстеження житлових районів, збудованих в Україні за останні 40 років, а також на основі аналізу прогресивного закордонного досвіду, розглядаються різні підходи до архітектурно-просторової організації процесів видалення сміття з житлових кварталів. Пропонуються рекомендації по корекції чинних проектно-будівельних норм, спрямовані на оптимізацію цих процесів в структурі багатоквартирних будинків різної поверховості і на рівні кварталу.

Аннотация

В основе натурального обследования жилых районов, построенных в Украине за последние 40 лет, а также на основе анализа прогрессивного зарубежного опыта, рассматривая разные подходы к архитектурно-пространственной организации процессов удаления мусора с жилых кварталов. Проектно-строительных норм, на оптимизацию этих процессов в структуре многоквартирных домов разной этажности и на уровне квартала.